

A Magyar Ügyvédi Kamara Elnökségének 1/2019. (IV.15.) Szakmai Álláspontja a GDPR tekintetében

I. Az ügyvéd tevékenységének ellátása során az Általános Adatvédelmi Rendelet (a továbbiakban: GDPR) szempontjából elsődlegesen – kivéve ha az ügyvéd és a megbízója közötti megállapodásából vagy esetlegesen egyéb kivételes körülményből más nem következik – önálló adatkezelőnek, és nem adatfeldolgozónak vagy közös adatkezelőnek minősül, mivel az ügyvédi adatkezelés céljait és eszközeit elsődlegesen az ügyvédekre vonatkozó jogszabályok és MÜK szabályzati határozzák meg. Tevékenységéhez ezért általában nem tartozik, hogy a megbízója vele adatfeldolgozási szerződést kössön, hiszen az ügyvéd adatkezeléssel kapcsolatos kötelezettsége és felelőssége az ügyvédi megbízásból eredő önálló döntési jogosultságán alapszik. Az ügyvédi tevékenység gyakorlása során az ügyvéd azonban kivételesen, nem jellemzően, jogosult olyan tevékenységet is folytatni (például kiegészítő tevékenységeket), amelynek ellátása során adatfeldolgozónak minősülhet. Az adatfeldolgozó szerepkör elsősorban az ügyvéd által önként vállalt, szerződéses megállapodáson alapul többletkötelezettség.

II. Az ügyvédnek (ügyvédi irodának) mint adatkezelőnek a GDPR 37. cikk (1) bekezdés a) pontja értelmében nem kötelező adatvédelmi tisztviselőt kijelölnie, mivel ügyvéd (ügyvédi iroda) nem minősül közfeladatot ellátó szervnek.

III. A helyettesként eljáró ügyvédre – ha a körülményekből nyilvánvalóan más nem következik – az adatfeldolgozóra vonatkozó rendelkezések irányadóak, mivel adatkezelőnek a helyettesített ügyvéd minősül, akinek a nevében a helyettes ügyvéd eljár. Amennyiben a helyettes ügyvéd (önálló adatkezelésre is feljogosító) megbízása közvetlenül a megbízótól ered, ő is adatkezelőnek minősül.

IV. Az ügyvéd az ügyfele tekintetében – amennyiben az ügyvéd és megbízója közötti külön megállapodásából vagy esetlegesen egyéb kivételes körülményből más nem következik – nem minősül az ügyfelével közös adatkezelőnek.

Indokolás

A GDPR 4. cikkének értelmező rendelkezései szerint:

2. „**adatkezelés**”: a személyes adatokon vagy adatállományokon automatizált vagy nem automatizált módon végzett bármely művelet vagy műveletek összessége, így a gyűjtés, rögzítés, rendszerezés, tagolás, tárolás, átalakítás vagy megváltoztatás, lekérdezés, betekintés, felhasználás, közlés továbbítás, terjesztés vagy egyéb módon történő hozzáférhetővé tétel útján, összehangolás vagy összekapcsolás, korlátozás, törlés, illetve megsemmisítés;

7. „**adatkezelő**”: az a természetes vagy jogi személy, közhatalmi szerv, ügynökség vagy bármely egyéb szerv, amely a személyes adatok kezelésének **CÉLJAIT ÉS ESZKÖZEIT ÖNÁLLÓAN VAGY MÁSOKKAL EGYÜTT MEGHATÁROZZA**; ha az adatkezelés céljait és eszközeit az uniós vagy a tagállami jog határozza meg, az adatkezelőt vagy az adatkezelő kijelölésére vonatkozó különös szempontokat az uniós vagy a tagállami jog is meghatározhatja;

8. „**adatfeldolgozó**”: az a természetes vagy jogi személy, közhatalmi szerv, ügynökség vagy bármely egyéb szerv, amely az **ADATKEZELŐ NEVÉBEN** személyes adatokat **KEZEL**;

A GDPR 6. cikk (1) bekezdése szerint

*A személyes adatok **kezelése KIZÁRÓLAG AKKOR ÉS ANNYIBAN JOGSZERŰ**, amennyiben **legalább** az alábbiak **egyike** teljesül:*

- c) az adatkezelés az **adatkezelőre vonatkozó jogi kötelezettség teljesítéséhez szükséges**;
- e) az adatkezelés **közérdekű** vagy az adatkezelőre ruházott közhatalmi jogosítvány gyakorlásának keretében végzett **feladat végrehajtásához szükséges**;

A GDPR 26. cikke szerint

(1) *Ha az adatkezelés céljait és eszközeit két vagy több adatkezelő közösen határozza meg, azok közös adatkezelőknek minősülnek. A közös adatkezelők átlátható módon, a közöttük létrejött megállapodásban határozzák meg az e rendelet szerinti kötelezettségek teljesítéséért fennálló, különösen az érintett jogainak gyakorlásával és a 13. és a 14. cikkben említett információk rendelkezésre bocsátásával kapcsolatos feladataikkal összefüggő felelősségük megosztását, kivéve azt az esetet és annyiban, ha és amennyiben az adatkezelőkre vonatkozó felelősség megosztását a rájuk alkalmazandó uniós vagy tagállami jog határozza meg. A megállapodásban az érintettek számára kapcsolattartót lehet kijelölni.*

(2) *Az (1) bekezdésben említett megállapodásnak megfelelően tükröznie kell a közös adatkezelők érintettekkel szembeni szerepét és a velük való kapcsolatukat. A megállapodás lényegét az érintett rendelkezésére kell bocsátani.*

(3) *Az érintett az (1) bekezdésben említett megállapodás feltételeitől függetlenül mindegyik adatkezelő vonatkozásában és mindegyik adatkezelővel szemben gyakorolhatja az e rendelet szerinti jogait.*

A GDPR 28. cikk (3) bekezdése szerint:

*Az **adatfeldolgozó által végzett adatkezelést** az uniós jog vagy tagállami jog alapján létrejött olyan – az adatkezelés tárgyát, időtartamát, jellegét és célját, a személyes adatok típusát, az érintettek kategóriáit, valamint az adatkezelő kötelezettségeit és jogait meghatározó – **szerződésnek** vagy más jogi aktusnak **kell szabályoznia**, amely **köti az***

adatfeldolgozót az adatkezelővel szemben. A szerződés vagy más jogi aktus különösen előírja, hogy az adatfeldolgozó:

- a) *a személyes adatokat **kizárólag az adatkezelő írásbeli utasításai alapján kezeli** – beleértve a személyes adatoknak valamely harmadik ország vagy nemzetközi szervezet számára való továbbítását is –, kivéve akkor, ha az adatkezelést az adatfeldolgozóra alkalmazandó uniós vagy tagállami jog írja elő; ebben az esetben erről a jogi előírásról az adatfeldolgozó az adatkezelőt az adatkezelést megelőzően értesíti, kivéve, ha az adatkezelő értesítését az adott jogszabály fontos közérdekből tiltja;*
- g) *az adatkezelési szolgáltatás nyújtásának befejezését követően **az adatkezelő döntése alapján minden személyes adatot töröl vagy visszajuttat az adatkezelőnek, és törli a meglévő másolatokat,** kivéve, ha az uniós vagy a tagállami jog az személyes adatok tárolását írja elő;*
- h) *az adatkezelő rendelkezésére bocsát minden olyan információt, amely az e cikkben meghatározott kötelezettségek teljesítésének igazolásához szükséges, továbbá amely **lehetővé teszi és elősegíti az adatkezelő által vagy az általa megbízott más ellenőr által végzett auditokat, beleértve a helyszíni vizsgálatokat is.***

A GDPR 37. cikk (1) bekezdése szerint:

*Az **adatkezelő** és az adatfeldolgozó adatvédelmi tisztviselőt **jelöl ki minden olyan esetben, amikor:***

- a) *az adatkezelést közhatalmi szervek vagy egyéb, **közfeladatot ellátó** szervek végzik, kivéve az igazságszolgáltatási feladatkörükben eljáró bíróságokat;*
- b) *az adatkezelő vagy az adatfeldolgozó fő tevékenységei olyan adatkezelési műveleteket foglalnak magukban, amelyek jellegüknél, hatókörüknel és/vagy céljaiknál fogva az érintettek rendszeres és szisztematikus, **nagymértékű** megfigyelését teszik szükségessé;*
- c) *az adatkezelő vagy az adatfeldolgozó fő tevékenységei a személyes adatok 9. cikk szerinti különleges kategóriáinak és a 10. cikkben említett, büntetőjogi felelősség megállapítására vonatkozó határozatokra és bűncselekményekre vonatkozó adatok **nagy számban** történő kezelését foglalják magukban.*

*

A Szakmai Bizottsághoz azzal összefüggésben érkezett ügyvédi megkeresés, hogy

- megbízója (nem ritkán a Bankszövetség elvárására hivatkozással) az Általános Adatvédelmi Rendeletre való utalással az ügyvédi megbízás feltételeként adatfeldolgozói szerződés megkötését kéri tőle,
- másrészt, hogy tudomása szerint hasonló hivatkozással egyes esetekben az ügyvédek kéri az ügyféltől, tehát a saját megbízótól az adatfeldolgozói szerződés megkötését,

és javasolta, hogy a Szakmai Bizottság tegyen ebben az ügyben előterjesztést Szakmai Álláspont elfogadására a MÜK Elnöksége részére.

A Magyar Ügyvédi Kamara Alapszabályának VII.25. értelmében a MÜK Szakmai Bizottsága feladata, hogy „az ügyvédi tevékenység gyakorlása során visszatérően előforduló, válaszokat igénylő helyzetekben követendő eljárásra általában irányadó, de normatívanak nem minősülő,

a Magyar Ügyvédi Kamara Elnöksége által elfogadásra kerülő szakmai álláspont megfogalmazásához tervezeteket készítsen.”

A Szakmai Bizottság ügyrendjének 5. pontja értelmében a Szakmai Bizottság elnöke „*az állandó tagokon kívül szakterületi jártasságára tekintettel a munkabizottságban történő közreműködésre bármely ügyvédet felkérhet.*”

Fentiekre tekintettel 2019. február 8-án a Bizottság elnöke a Szakmai Bizottság tagjai, és az általa felkért specialisták részére megküldte előzetes állásfoglalását, és kérte az arra vonatkozó szakmai vélemények közlését 2019. március 25-i határidővel.

Az érdemi indokolás előtt érdemes tárgyra nézve néhány alapvetést leszögezni.

1.

Amennyiben valamely (jogi vagy természetes) személy a tevékenységéhez kapcsolódóan tervezetten személyes adatokat kezel, akkor a GDPR alapján három minőség egyikébe bele fog tartozni:

- vagy adatkezelő,
- vagy adatfeldolgozó,
- vagy valamely más adatkezelővel együtt közös adatkezelő.

A GDPR rendelkezései alapján nem képzelhető el olyan esetkör, amikor valamely személy a tevékenysége során személyes adatokat kezel, akkor ezen kategóriák egyikébe se essen.

2.

A következő alapvetés, hogy ugyanakkor az előfordulhat, hogy az adott személyre több szerepkör is vonatkozzon, vagyis egyszerre legyen adatfeldolgozó, adatkezelő vagy más adatkezelővel közös adatkezelő.

3.

Alapvetés, hogy saját személyes adatai vonatkozásában senki sem lehet adatkezelő, vagyis aki kapja ezeket az adatokat, az szükségszerűen adatkezelő és nem adatfeldolgozó.

4.

Tárgykört érintően a Szakmai Bizottság korábbi előterjesztéseihez képest hangsúlyosabban kell hivatkozzon a vélekedésével ellentétes álláspontok lehetőségére. Jellemzi a helyzetet, hogy a GDPR szakterületén specialisták között is jelentős véleményeltérés mutatkozik pl. az ügyvédnek az ügyfelével közös adatkezelése fennállása tekintetében, de az a tény is, hogy a tárgykört érintően monográfia szinten kidolgozott tanulmányban is önellentmondások mutatkoznak ugyanezen tárgykört érintően, más esetben az egyes specialisták nézetei között mutatkoznak akár arra nézve is eltérések, hogy az ügyvédi tevékenységnek az Üttv. 2. § (1) bekezdésében írt felsorolásában írtak tekintetében kijelenthető-e egyáltalán, hogy az ügyvéd többnyire adatkezelő. A Szakmai Bizottság többségi álláspontja szerint ez viszont kijelenthető, mert ez következik az ott írt tevékenységek és a GDPR fent hivatkozott rendelkezéseinek lényegi elemeiből. Kétségtelen ugyanakkor, hogy sem a Szakmai Bizottság, sem a MÜK Elnöksége nem rendelkezik adatvédelmi hatósági jogkörrel.

5.

Azt is hangsúlyozni szükséges, hogy a jelen előterjesztés nem térhet ki a GDPR által az ügyvédekkel támasztott követelmények egészére, hanem elsősorban az elsődlegesen és tömegesen mutatkozó kérdésekre igyekszik választ adni.

A megkeresésre tehát Dr. Hidasi Gábor, Dr. Réti László, Dr. Sepsi Tibor, Dr. Liber Ádám, Dr. Kovács Zoltán, Dr. Baranyi Bertold, Dr. Osztopáni Krisztián, Dr. Homoki Péter és Dr. Szuchy Róbert adtak igen magas színvonalú, gyakran tanulmány szinten kidolgozott válaszokat, melyek lerövidítve, az abban szereplő többségi álláspontot elfogadva a jelen előterjesztés alapjául szolgálnak. A válaszadás során az előzetes előterjesztéssel a válaszadók többsége a legfontosabb tézisek tekintetében egyetértett, azt igen jelentős szakmai hivatkozásokkal támasztotta alá. Ezek közül az alábbiakban a legfontosabbak kerülnek kiemelésre.

Véleményeltérés mutatkozott elsősorban a közös adatkezelésre nézve, mert

- míg az egyik álláspont képviselője (Dr. Liber Ádám) egyetértett azzal, hogy az ügyvéd nem közös adatkezelő (vö. GDPR 26 cikk), azaz az ügyvéd harmadik személyek irányába nem felel a saját ügyfelével egy sorban a személyes adatok kezeléséért (vö. GDPR 82. cikk (4) bek.),
- addig a másik álláspont képviselője (Dr. Osztopáni Krisztián) az Európai Unió Bírósága C-210/2016. sz. ítéletére hivatkozással azon az alapon értett egyet azzal, hogy az együttes felelősség nem feltétlenül jelenti az érintett különböző szereplők azonos felelősségét, hogy ezt az EU Bírósága a most hivatkozott számú ítéletében kimondta.

A GDPR 82. cikk (4) bekezdése¹ egyértelmű szövege alapján azonban nem látszik kizárhatónak a közös adatkezelők egyetemleges felelőssége, viszont a kivételes körülményektől eltekintve az ügyvéd önálló adatkezelői minősége megállapíthatónak látszik.

A GDPR 28. cikk (3) bekezdése szerinti fent kiemelt (vastagon szedett) követelmények elfogadása (mint utasítási jog, helyszíni ellenőrzés joga stb.) az ügyvédi függetlenség követelményébe ütközik, mert a döntéseket, amelyekért az ügyvéd önállóan felelős is, az ügyfél által meghatározott cél érdekében saját magának kell meghoznia. Az ügyvéd szellemi szabadfoglalkozásuként jár el, tevékenysége az igazságszolgáltatás része. Ezt az álláspontot támasztja alá a 22/1994. (IV.16.) AB határozat, az 52/1996 (XI.14.) AB határozat, az Üttv. 6. §, az EU adatvédelmi munkacsoportja 1/2010. számú véleményének az „adatkezelő” és az „adatfeldolgozó” fogalmáról szóló 21. példája is: *„Az ügyvéd az ügyfelét a bíróságon képviseli, és ezzel a feladattal kapcsolatban az ügyfele ügyéhez kapcsolódó személyes adatokat dolgoz fel. A szükséges információ felhasználásának jogalapja az ügyféltől kapott megbízás. Ez a megbízás azonban nem az adatkezelésre, hanem a bíróság előtti képviseletre összpontosít, amely tevékenységre az ilyen hivatásoknak hagyományosan megvan a saját jogalapjuk. Az ilyen hivatások képviselői ezért független „adatkezelőnek” tekintendők, amikor az ügyfelek jogi képviselete során adatot dolgoznak fel.”*

Látható ugyanakkor, hogy az ügyvéd részéről az adatkezelői minőséget megalapozza a GDPR 6. cikk (1) bekezdésének c) és e) pontja is, hiszen az ügyvéd részéről az adatkezelés a rá

¹ 28.cikk (4) Ha több adatkezelő vagy több adatfeldolgozó vagy mind az adatkezelő mind az adatfeldolgozó érintett ugyanabban az adatkezelésben, és – a (2) és (3) bekezdés alapján – felelősséggel tartozik az adatkezelés által okozott károkért, minden egyes adatkezelő vagy adatfeldolgozó az érintett tényleges kártérítésének biztosítása érdekében egyetemleges felelősséggel tartozik a teljes kárért.

vonatkozó jogi kötelezettség teljesítéséhez, más tekintetben pedig közérdekű feladat végrehajtásához lehet szükséges.

Ezt támasztja alá, ahogy az Üttv. 28.§ (3) bekezdése meghatározza a megbízási jogviszony kötelező és alapvető tartalmát: „*A felek eltérő rendelkezése hiányában a megbízási szerződés alapján a megbízott jogosult és kötelezett minden olyan cselekmény elvégzésére, amely a rábízott ügy szabályszerű ellátásával jár.*” Az ügyvédi feladatok természetéből adódik, hogy adatok jutnak az ügyvéd tudomására, melyekre nézve szigorú titoktartási követelményeket ír elő a törvény. A feladatteljesítés (ügyellátás) természetéből és az Üttv. szerinti titoktartási kötelezettségből adódik tehát, hogy az ügyvéd köteles elvégezni azt az adatkezelési cselekményt, amit a rábízott ügy szabályszerű ellátása megkövetel.

Az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsának informatikai jogi szakosztályában készített, az uniós tagországok adatvédelmi gyakorlatára vonatkozó felmérés szerint az uniós tagállamokban vagy az a domináns álláspont, hogy az ügyvéd kizárólag adatkezelő, vagy dominánsan, az ügyvédi függetlensége miatt adatkezelő, és kivételesen jár csak el adatfeldolgozó minőségében.

Az adatvédelmi tisztviselő kötelező kijelölését minden adatkezelő esetén a GDPR fent idézett 37. cikk (1) bekezdése az ott írt kivételek mellett írja elő. Kérdésként merülhet fel, hogy az (1) bek. a) pontja szerint közfeladatot ellátó szervnek minősül-e az ügyvéd a GDPR szempontjából. Ebben a tekintetben meggyőzőnek tűnik Réti László – Sepsi Tibor közös tanulmányában írt azon érvelés, ami az angol eredeti szövegre (public body) utalással foglal állást amellyel, hogy tárgyi jogszabály alkalmazása szempontjából az ügyvéd (vagy ügyvédi iroda) nem tekintendő közfeladatot ellátó szervnek (public body-nak).

Az (1) bekezdés b) és c) alpontja tekintetében pedig a magyarországi ügyvédi irodai méretekre (létszámra) és az ügyvédi irodák által végzett tipikus adatkezelési tevékenységekre figyelemmel a nagymértékű (nagy számú) adatkezelés az ügyvédi tevékenység ellátása során tipikusan nem valósulhat meg. Erre figyelemmel az adatvédelmi tisztviselő kijelölésének kötelezettsége az ügyvéd (ügyvédi iroda) mint adatkezelő részéről nem elvárás. Egyes ügyvédi irodák a tipikus ügyvédi tevékenységet jóval meghaladó adatmennyiségű és magas kockázatú adatkezelések, valamint a tipikus ügyvédi tevékenységtől jelentősen eltérő adatkezelési műveletek esetén indokoltnak tarthatják az adatvédelmi tisztviselő kijelölését.

Speciális helyzetet jelent az ügyvéd helyettesítési során eljáró ügyvéd szerepe, amikor is meg kell különböztetni az ügyféllel közvetlenül megbízási kapcsolatban levő helyettes ügyvéd helyzetét az ügyfél (adott esetben hallgatólagos) hozzájárulásával eljáró, de vele megbízási kapcsolatban nem levő helyettes ügyvéd eljárásától. Míg az első esetben a helyettes ügyvéd eljárásának a jogalapját az ügyféltől származó megbízási szerződés adja, ami önálló döntési jogot is biztosít a számára, az utóbbi esetben a döntési jog és felelősség a megbízó ügyvédhez kapcsolódik, ezért a helyettes ügyvéd vele szemben adatfeldolgozónak minősül.

A jelen Szakmai Álláspont kifejezetten az ügyvédekre, és nem az ügyvédi tevékenységet folytató személyekre vonatkozik, ugyanis a kamarai jogtanácsosok részéről a tárgyi munka végzésekor még nem történt meg a delegált személy Szakmai Bizottságba történő jelölése, a tervezet megküldése ezért előzetesen kizárólag Dr. Csere Bálint elnökhelyettes úr részére történhetett a kamarai jogtanácsosi tagozat tekintetében. A MÜK Elnöksége a most közzétételre kerülő Szakmai Álláspontot a kamarai jogtanácsosi tagozat álláspontjának ismeretében szükség esetén bővítheti.

Budapest, 2019. április 15.